

Rapportage bouwhistorisch onderzoek Weert-Molenhuis Rosveld (1984-1992)

ALFONS BRUEKERS

STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek

Ospel 2018

Voorwoord

Deze publicatie is een uitgave van de Stichting Regionaal Archeologisch Bodemonderzoek te Nederweert (STRABO), die zich ten doel stelt oud(-er) archeologisch en bouwhistorisch onderzoeks- en vondstenmateriaal te documenteren en te ontsluiten voor wetenschappelijk onderzoek en algemeen publiek.

Overname van deze rapportage, gedeeltelijk of geheel, via welk medium dan ook, is zonder bronvermelding niet toegestaan.

Alfons Bruekers

STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek
Kreijel 4
6035 SG OSPEL

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Bouwhistorische waarnemingen	6
3. Objectbeschrijvingen	10
4. Archeologische vondstbeschrijvingen	12
5. Historisch bronnenonderzoek	21
6. Conclusies	24

1. Inleiding

Te Rosveld, pal op de voormalige gemeentegrens van Weert en Nederweert, maar nog juist op Nederweertse grondgebied, bevond zich vroeger een windmolen. Het was een van 'des heeren molens' die zoals de naam al suggereert eigendom waren van de Heer van Weert. Deze molens werden met regelmatige tussenpozen (vaak zes jaar) verpacht werden aan lokale molenaars. Deze molen, meestal Rosveltermolen genaamd en later ook wel St. Petrusmolen, was een standaard- of standaardmolen waarvan de oorsprong in de 16^e eeuw lag. Zij werd in 1920 afgebroken waarna het molenterrein akkerland werd. Tegenwoordig ligt de molen op grondgebied van de gemeente Weert.

Fig. 1. Foto van de Rosveltermolen, omstreeks 1910. Collectie Stichting Geschiedschrijving Nederweert.

Circa honderd meter ten zuiden van de molen lag de molenaarswoning. De ouderdom daarvan staat niet vast. Wel weten we dat het laatste molenhuis daar in 1763 werd opgericht.

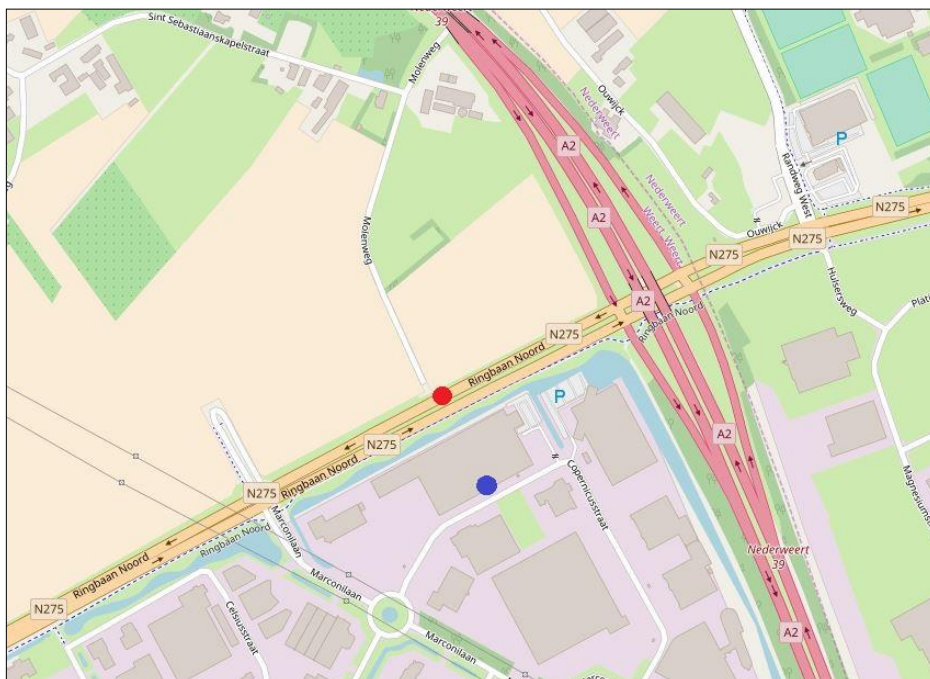

Fig. 2. Moderne situatie. De blauwe stip markeert de molenaarswoning en de rode stip de Rosveltermolen. Bron: www.afstandsmeten.nl

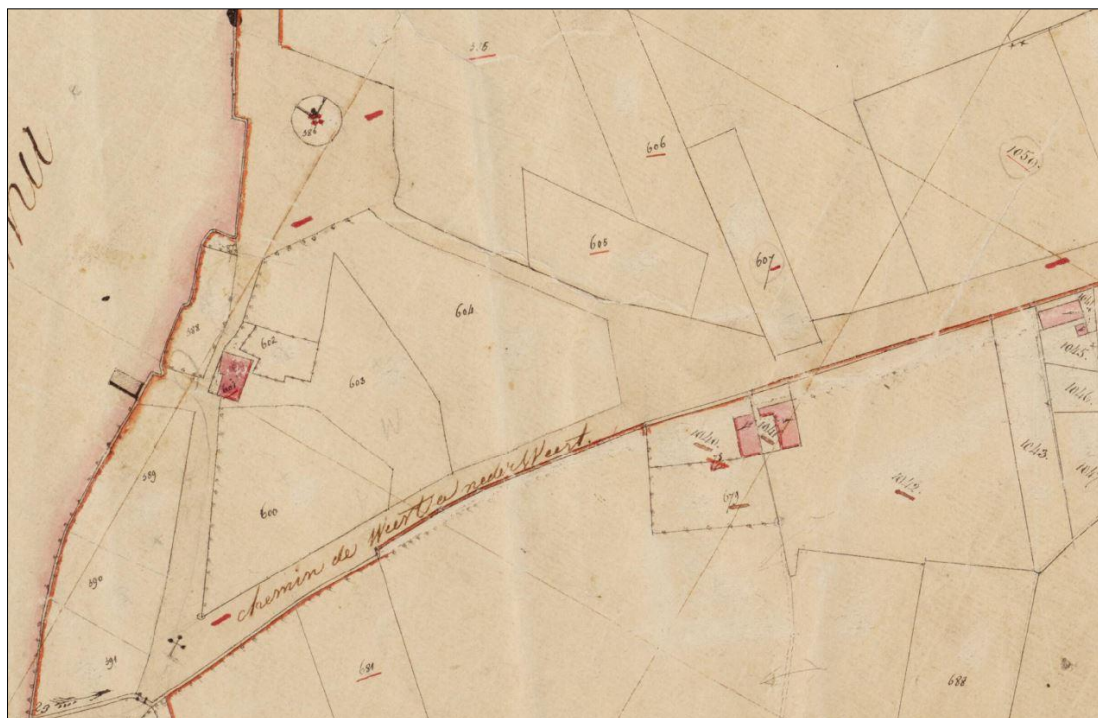

Fig. 3. Detail uit het kadastrale minuutplan van 1840 (Nederweert sectie B). Links bovenin de molen, onderin het molenhuis.

Fig. 4. Overlay van de oude (1840) en nieuwe (1990) situatie. De rode cirkel geeft de locatie van de windmolen aan. In de blauwe cirkel het molenhuis. De molenlocatie ligt onder de noordelijke rijbaan van de Randweg-Noord. Het noorden ligt in de rechterbovenhoek.

GPS-coördinaten	N 51.273776	E 5.732868
RD-coördinaten	179121	364998

2. Bouwhistorische waarnemingen

Op 16 januari 1984 vestigde Harrie Koppen, voorzitter van de Stichting Heimschans Nederweert tijdens een lezing voor de leden van Heemkundevereniging Nederweert de aandacht op het monumentale karakter van het molenhuis van Rosveld (toenmalig adres: Molenweg 103). Naar aanleiding daarvan bracht ik in diezelfde maand een bezoek aan de bewoners, de fam. Knippenberg, die mij in de gelegenheid stelden om de buitenzijde van woning en bijgebouwen te bezichtigen.

Er was toen nog sprake van een grote open schouw in het woonhuis. De westgevel van het woonhuis was gecementeerd. Verder was er een aangebouwde schuur met driebeukige gebintbouw. Een deel van de zichtbare houtstructuren vertoonden secundair gebruikt hout. In een oostelijk van het woonhuis gelegen bijgebouw of schuur bevond zich een intact en zeldzaam inpandig bakhuis.

In de noordgevel van het huis bevond zich een gevelsteen van hardsteen met daarin gebeiteld het bouwjaartal 1763.

Het pand had een zadeldak met geveleinden zonder wolfseinden. In die zin was het een zeer a-typische architectuur voor het landelijke gebied, en een voorloper van de bouwvorm die pas veel later in de 19^e eeuw zijn intrede zou doen.

De eigenaar vertelde mij dat hij restauratie van het complex overwoog, mits daar financiële steun voor zou komen. Die financiële steun was blijkbaar niet te verwachten en later dat jaar besloot de eigenaar tot afbraak. Die vond plaats in de eerste twee weken van september 1984. Daarbij heb ik het object op 16 september 1984 bezocht en enkele dia's vervaardigd.

Fig. 5. Foto tijdens de afbraak van het molenhuis, genomen richting zuiden. Geheel rechts ligt de Molenweg. Foto Alfons Bruekers, september 1984.

Fig. 6. Noordoosthoek van het woonhuis.

Fig. 7. Gecementeerde westgevel (Molenwegzijde).

Fig. 8. Binnenmuur gezien naar het westen.

Fig. 9. Voergang van stallen in zuidgevel woonhuis.

Hierna volgen enkele detailwaarnemingen die gedaan zijn bij de afbraak in september 1984.

- De eigenaar had uit het bouwpuin alle smeedijzeren muurankers gerecupereerd. Zie objectbeschrijving RVM1.
- De gevelsteen uit 1763, die zich boven de voordeur bevond, was eveneens bewaard gebleven. Aan de achterzijde bevatte deze sporen die wezen op secundair gebruik en herkomst uit de windmolen. Zie objectbeschrijving RVM2.
- De noordoosthoek van het huis was versterkt met enkele ingemetselde hardstenen schampstenen van hetzelfde secundaire karakter als de eerder vermelde jaartalsteen. Zie hoofdstuk 4.
- Voor de hoofdingang lag twee dorpels die bestond uit een halve maalsteen van de molen, respectievelijk een looper en een ligger met een geschatte diameter van 1,20 m. Daarin een steenhouwersmerk, een romeins getal XI en de vermelding 282 (dat laatste waarschijnlijk een gewichtaanduiding). Zie objectbeschrijving RVM3 en RVM4.
- In de tuin of moeshof vóór het woonhuis bevond zich een open gemetselde waterput met een curieuze ijzeren katrol en zwengel. Zie objectbeschrijving RVM5.
- In het oostelijke deel van het woonhuis bevond zich verder een kelder met gemetseld tongewelf. Ten tijde van de waarnemingen was die reeds uitgegraven.
- Aan de noordgevel was een ovale zinkmetalen plaat bevestigd met het vignet van de brandverzekeringsmaatschappij Assurance l'Ecaute (Scheldeverzekering). Zie objectbeschrijving RVM8.

Nog datzelfde jaar 1984 werd op de oorspronkelijke fundamenten een nieuwe woning gebouwd, in historiserende stijl. De authentieke raam- en vlakverdeling werd gehandhaafd en ook de muizentanden en vlechtingen van de gevels kwamen weer terug. In plaats van de authentieke natuurstenen gevelsteen uit 1763 kwamen in de noordgevel twee nieuwe gevelstenen terug. Beiden vervaardigd uit cement waarbij de ene het jaartal 1763 droeg en de andere het jaartal 1984. Zie objectbeschrijving RVM6 en RVM7.

Deze nieuwe woning Molenweg 103 was geen lang leven beschoren. Zij werd na onteigening en verkoop (in december 1990) ten behoeve van het nieuwe industrieterrein Kampershoek in juni 1992 afgebroken. Hierbij werden waarnemingen verricht en enkele foto's gemaakt. Helaas ging bij de afbraak de prachtige oude waterput en enige tijd later ook enkele majestueuze bomen, waaronder een rode beuk met omtrek van 2,30m verloren.

Fig. 10. Ten tijde van de afbraak van de nieuwe woning in 1992. Foto: Alfons Bruekers.

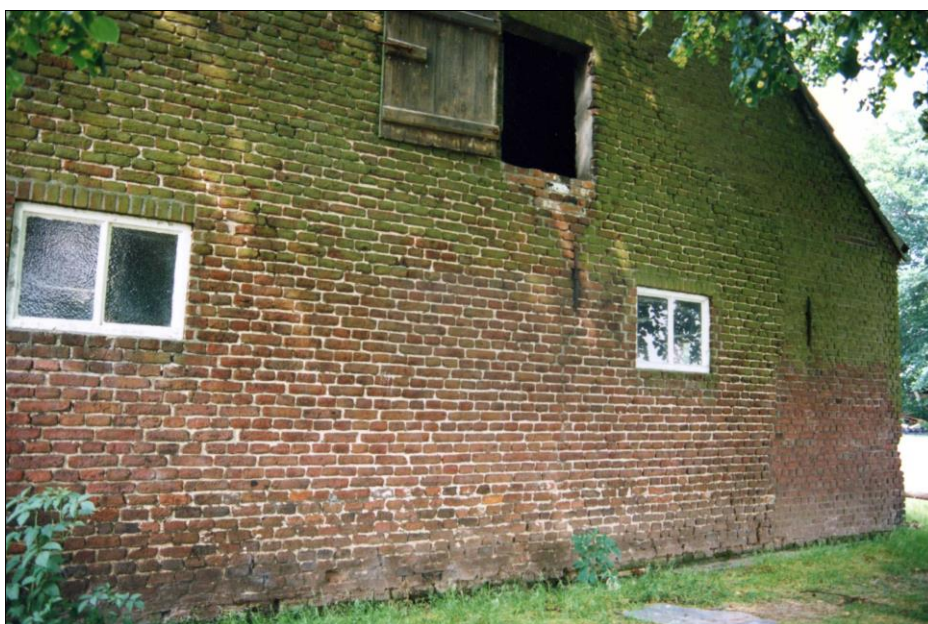

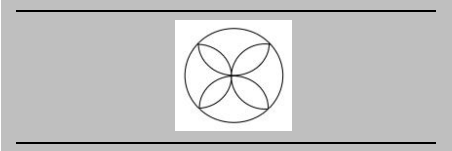
Fig. 11. Muurwerk uit de 18^e eeuw in een later vernieuwde gevel. Foto: Alfons Bruekers.

Fig. 12. Molenweg ter hoogte van de Ringbaan-Noord, gezien naar het zuiden. Op de plaats van de grote fabriekshal stond het molenhuis. De windmolen stond ter hoogte van de personenauto (rood omcirkeld). Foto: Alfons Bruekers, 2018.

3. Objectbeschrijvingen

In dit hoofdstuk volgt een systematische beschrijving van de in 1984 (afbraak oude molenaarswoning) en 1992 (afbraak nieuwe woning) aangetroffen objecten.

Tabel 1. Objectbeschrijvingen Molenhuis Rosveld		
nr.	afbeelding	beschrijving
RVM1		<p>Serie van 6 gerecupereerde smeedijzeren muurankers. Allen van het type veer & schieter met enkelvoudige Andreaskruisversiering.</p> <p>Datering: overwegend 1763</p> <p>Collectie: - (verloren beschouwd)</p> <p>Foto: Alfons Bruekers, september 1984</p>
RVM2		<p>Jaartalsteen, vervaardigd uit Naamse steen. Secundair gebruik van broeksteen uit windmolen.</p> <p>Datering: secundair in 1763</p> <p>Collectie: SGN</p> <p>Foto's: Alfons Bruekers, april 2018</p>
RVM3		<p>Helft van molensteen, materiaalsoort onbekend (hardsteen). Diameter ca. 1.20m.</p> <p>Op de zijkant een inscriptie bestaande uit eenromeins cijfer XI en daaronder in Arabische cijfers 282</p> <p>Datering: onbekend</p> <p>Collectie: --- (verloren beschouwd)</p> <p>Tekening: Alfons Bruekers, september 1984</p>
RVM4		<p>Helft van molensteen, materiaalsoort onbekend (hardsteen). Diameter ca. 1.20m. Op de zijkant als steenhouwersmerk een gestyleerde vierbladige bloem of roos</p> <p>Datering: onbekend.</p> <p>Collectie: --- (verloren beschouwd)</p> <p>Tekening: Alfons Bruekers, september 1984</p>

RVM5	---	<p>Gemetselde bakstenen waterput, bovengronds, met ijzeren katrol en zwengel.</p> <p>Datering: 19^e eeuw.</p> <p>Collectie: --- (verloren gegaan bij afbraak)</p>
RVM6		<p>Jaartalsteen. Blok van gegoten beton. Afmetingen (bxhxd) 35x24x8 cm. Aan de lichtzijde voorzien van het jaartal 1984.</p> <p>Datering: 1984</p> <p>Collectie: SGN</p> <p>Foto: Alfons Bruekers, april 2018</p>
RVM7		<p>Jaartalsteen. Blok van gegoten beton. Afmetingen (bxhxd) 35x24x8 cm. Aan de dagzijde voorzien van het jaartal 1763.</p> <p>Datering: 1984</p> <p>Collectie: --- (verloren beschouwd)</p> <p>Foto: Alfons Bruekers, juni 1992</p>
RVM8		<p>Zinken embleem van de brandverzekering 'Assurance l'Escaut'</p> <p>Datering: XXb</p> <p>Collectie: --- (gerekupereerd in 1984 maar sedert afbraak in 1992 als verloren beschouwd)</p> <p>Foto: GAW Beeldbank A11381</p>

4. Archeologische objecten: broekstenen

Bij de afbraak van het muurwerk van de oude molenaarswoning in 1984 werden in de funderingen en opgaand muurwerk vier hardstenen objecten gevonden, die kunnen worden geïdentificeerd als resten van zogenaamde broek- of pinstenen. Een broeksteen is een markant onderdeel uit elke windmolen. De objecten uit het molenhuis kunnen zonder enige twijfel worden toegeschreven aan de voormalige St. Petrusmolen.

Enkele van de secundair aangewende broekstenen werden gebruikt als schampsteen of hoekbescherming van de woning. Eén van de broekstenen werd aangetroffen in het opgaand muurwerk van de noordgevel en was secundair aangewend als jaartalsteen bij de bouw van de molenaarswoning in 1763. Daarmee vormt dat jaar voor alle vier de objecten een fraaie *terminus ante quem*.

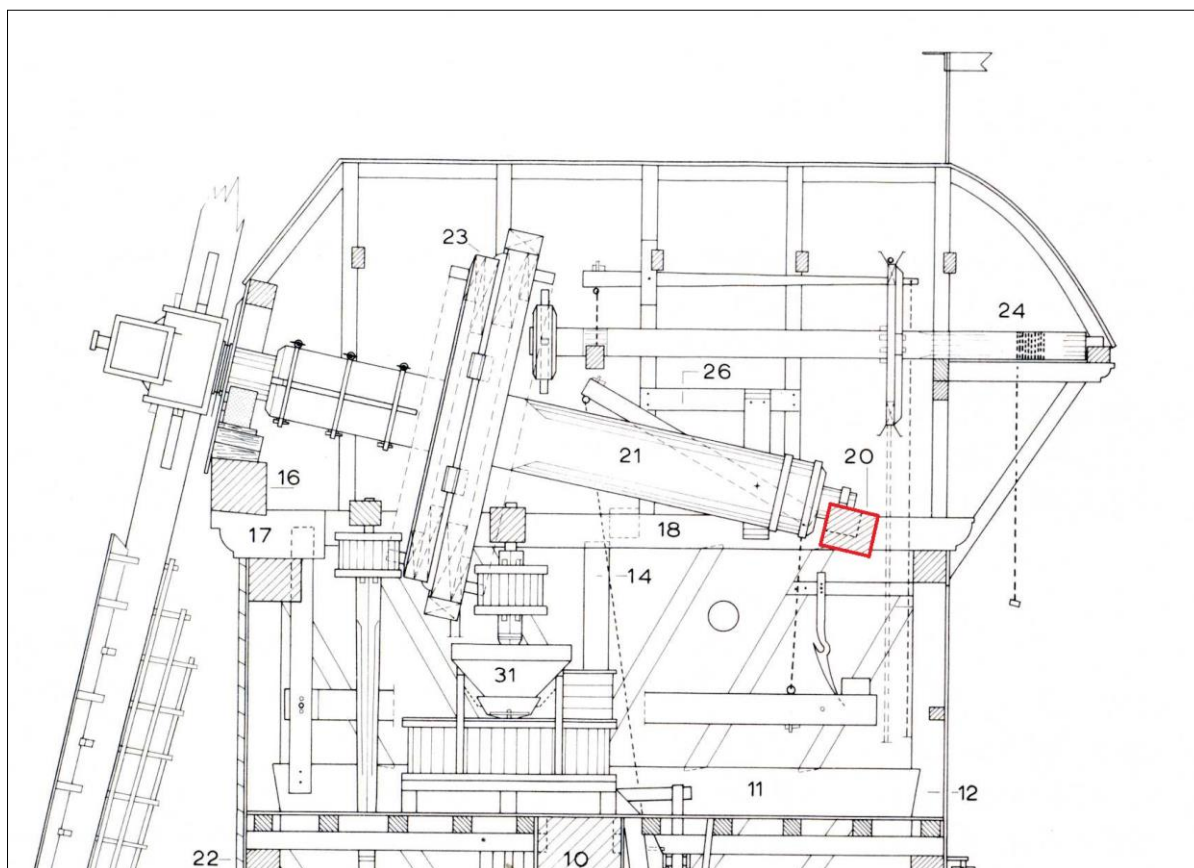

Fig. 13. De positie van een broeksteen in de kap van een windmolen (in rode kleur). Tekening uit: PWEA van Bussel, *De molens van Limburg* (Eindhoven 1991).

Enige toelichting over het gebruik van broekstenen is op zijn plaats. De molenas of bovenas is de as waaraan de wieken van de windmolen zijn bevestigd. Tot het begin van de negentiende eeuw werden de molenassen uit eikenhout vervaardigd, daarna veelal uit gietijzer. Het uiteinde aan de niet-wiekenkruiszijde werd voorzien van een ijzeren huls, 'muts' genaamd, die in een natuurstenen glijlager liep. Dat glijlager heet een 'broeksteen' in molenbouwersjargon. Het glijlager moest regelmatig met reuzel worden ingevet om het soepel te laten draaien. Door de omwentelingsnelheid, het eigen gewicht van as en kruis en de warmteontwikkeling, waren de broekstenen aan flinke slijtage onderhevig. Het eigen gewicht van wiekenkruis, molenkap en as kon al gauw zo'n 8 ton bedragen. Bij té grote slijtage begon de as te 'lodderen' of weg te lopen en kwam de nauwkeurige overbrenging van de kamraderen in gevaar. In zo'n geval moest de broeksteen opnieuw gesteld of gekapt worden. Bij extreme hitte-ontwikkeling konden de spanningen in de steen dusdanig groot

worden dat deze barstte. In die zin hebben we hier te maken met een gebruiksartikel met beperkte levensduur.

De molenas ligt nooit perfect verticaal maar bewust onder een kleine hoek ten opzichte van de horizon, om te voorkomen dat het wiekenkruis ten gevolge van speling tegen de molenromp schampt. Bij standaardmolens bedraagt de hellingshoek van de molenas gemiddeld 11 graden. (bron: wikipedia).

De broeksteen kon met houten spieën in drie richtingen afgesteld worden, om zo de beste overbrenging van de tandwielen te bewerkstelligen.

Fig. 14 en 15. Voorbeelden van broekstenen. Het linker exemplaar komt uit Emmer Compascuum en het rechter uit Doesburg. Foto's: wikipedia en google afbeeldingen.

Fig. 16 en 17. Moderne broeksteen van windmolen Windlust in Wieringen met daarin de gietijzeren 'muts' van de wiekenas. Foto's: www.westlandsemolens.nl.

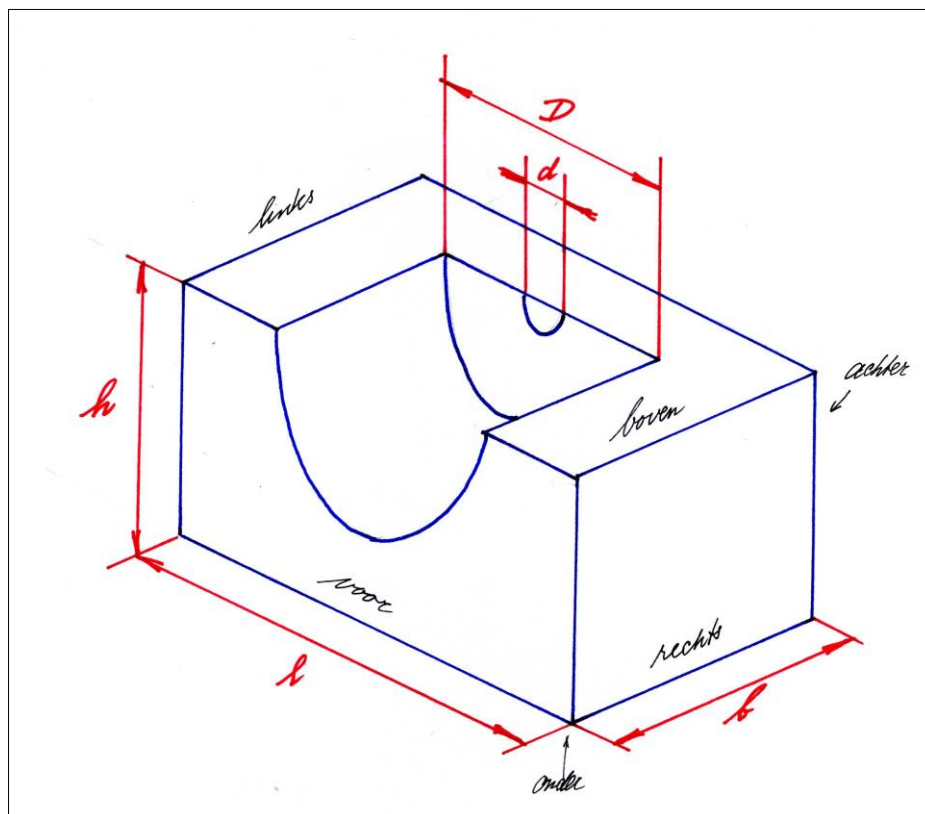

Fig. 18. Definitie van aanzichten en maten van een broeksteen. Tek.: Alfons Bruekers.

De afwerking van de natuurstenen (Naamse hardstenen) objecten is vrijwel in alle geconstateerde gevallen een combinatie van ruwe bekapping, pointillage (effening d.m.v. een puntbeitel) en frijnen (effening d.m.v. een vlakbeitel).

Uit de gevonden exemplaren blijkt dat de gietijzeren 'muts' op het wiekenasuiteinde volledig cilindrisch was, met een diameter D van ruim 20cm. Op het kopse uiteinde bevond zich een gat met een diameter d van ongeveer 5 cm. Dit tekende zich door intensieve slijtage vrij stevig af, zoals bijvoorbeeld te zien is in fig. 20.

Broek- of pinstenen figureren vanwege hun onderhoudsgevoelige karakter regelmatig in molenmakersrekeningen. Zoals bijvoorbeeld:
 Gemeente-archief Nederweert, Oud-archief, inv. nr. XLII
 Rekening van molenmeester Jan Janssen Maas die in 1708 in opdracht van de rentmeester van de Staatse domeinen in Weert, Nederweert en Wessem reparaties uitvoerde aan de windmolens aldaar. Over de windmolen van Rosveld schrijft hij o.a.:
'Alnoch den 16 dito [september 1708] een asch opgewant en den pinsteen verlacht en wederom vastgemaackt aen de molen op Rosvelt daeraen verdient 1 g 5 st'.

Hierna worden de in de molenaarswoning aangetroffen broekstenen (en fragmenten daarvan) successievelijk beschreven.

Broeksteen 1

Fig. 19. Broeksteen 1 (vondstnummer RVM9). Lengte: 46 cm. Foto's: Alfons Bruekers.

Tabel 2		
vondstnummer	1	RVM9
typenummer	2	
datering	3	XVIIA, voor 1763
completeheid	4	compleet
materiaal	5	Naamse hardsteen
maten (oorspr. maten) l x b x h (cm)	6	46 (46) x 27 (27) x 27 (27)
bijzondere kenmerken	7a	afgeschuinde zijkanten
	7b	voorzijde bevat slijtageplek van secundair lagergebruik
	7c	
mutsdiameter D (cm)	8a	20,5
mutsgatdiameter d (cm)	8b	5,5
oppervlaktebewerking voor	9a	ruw bekapt
	9b	ruw bekapt
	9c	gepointilleerd
	9d	deels gepointilleerd, gefrijnd en ruw bekapt
	9e	gepointilleerd
	9f	gepointilleerd
typologie / literatuur	10	

Opmerkelijk bij deze broeksteen is dat de zijkanten of wangen aan de bovenzijde afgeschuind zijn onder een hoek van ongeveer 30 graden ten opzichte van waterpasnivo. Dat zou kunnen corresponderen met de hoek van de wiekenas.

Een tweede opmerkelijke feit is een intensieve slijtageplek aan de linkervoorzijde. Hier tekent zich een langdurige ingesleten molenas af. Hetgeen er op wijst dat de broeksteen secundair als hulpgewicht is aangewend om radiale tegendruk uit te oefenen tegen een zijwaarts nijgende wiekenas.

Fig. 20. Intensieve slijtagesporen van het glijlager. Grootste diameter: 20,5 cm. Foto's: Alfons Bruekers.

Fig. 21. Zijkant met linksboven afgeschuinde hoek.

Fig. 22. Gepointilleerde oppervlakte.

Fig. 23. Secundair slijtagespoor.

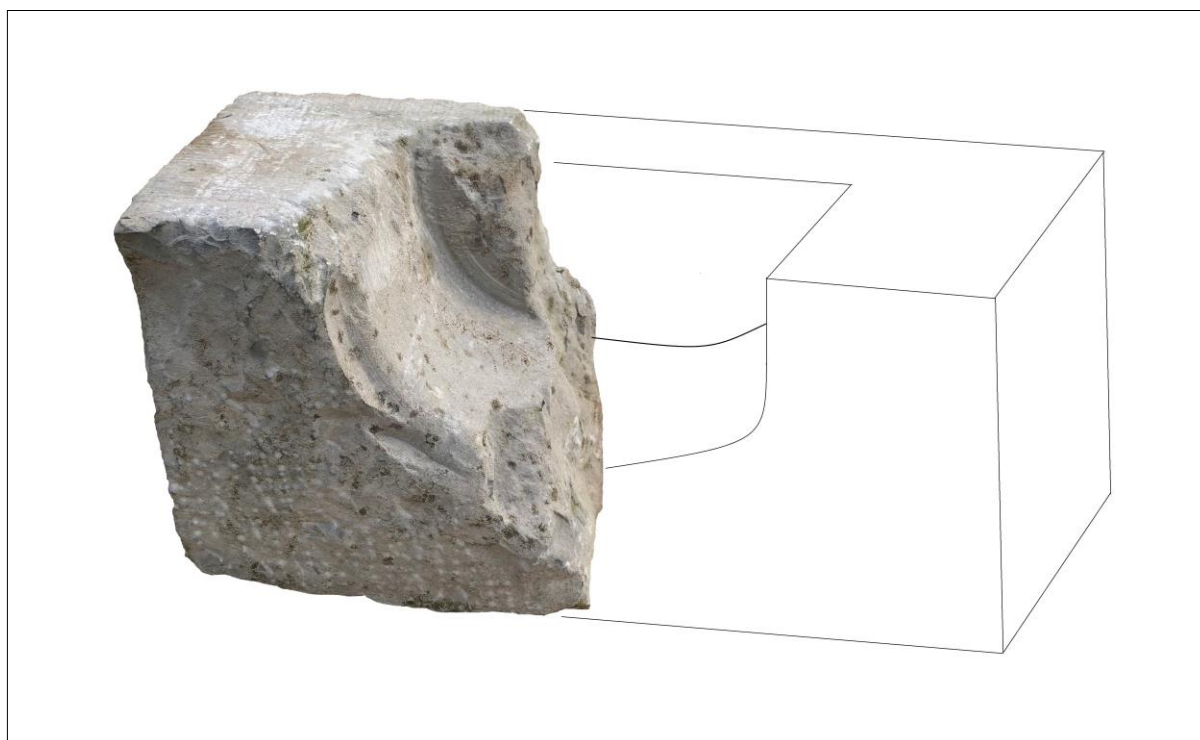
Broeksteen 2

Fig. 24. Broeksteen 2 met reconstructie oorspronkelijke vorm (vondstnummer RVM10).

Tabel 3		
vondstnummer	1	RVM10
typenummer	2	
datering	3	XVIIA, voor 1763
completeheid	4	helft van het origineel
materiaal	5	Naamse hardsteen
maten (oorspr. maten) l x b x h (cm)	6	26 (50) x 21 (21) x 25 (25)
bijzondere kenmerken	7a	
	7b	
	7c	
mutsdiameter D (cm)	8a	ca. 20
mutsgatdiameter d (cm)	8b	
oppervlaktebewerking voor	9a	gepointilleerd
	9b	ruw bekapt
	9c	gefrijnd
	9d	gepointilleerd
	9e	gepointilleerd
	9f	gepointilleerd
typologie / literatuur	10	

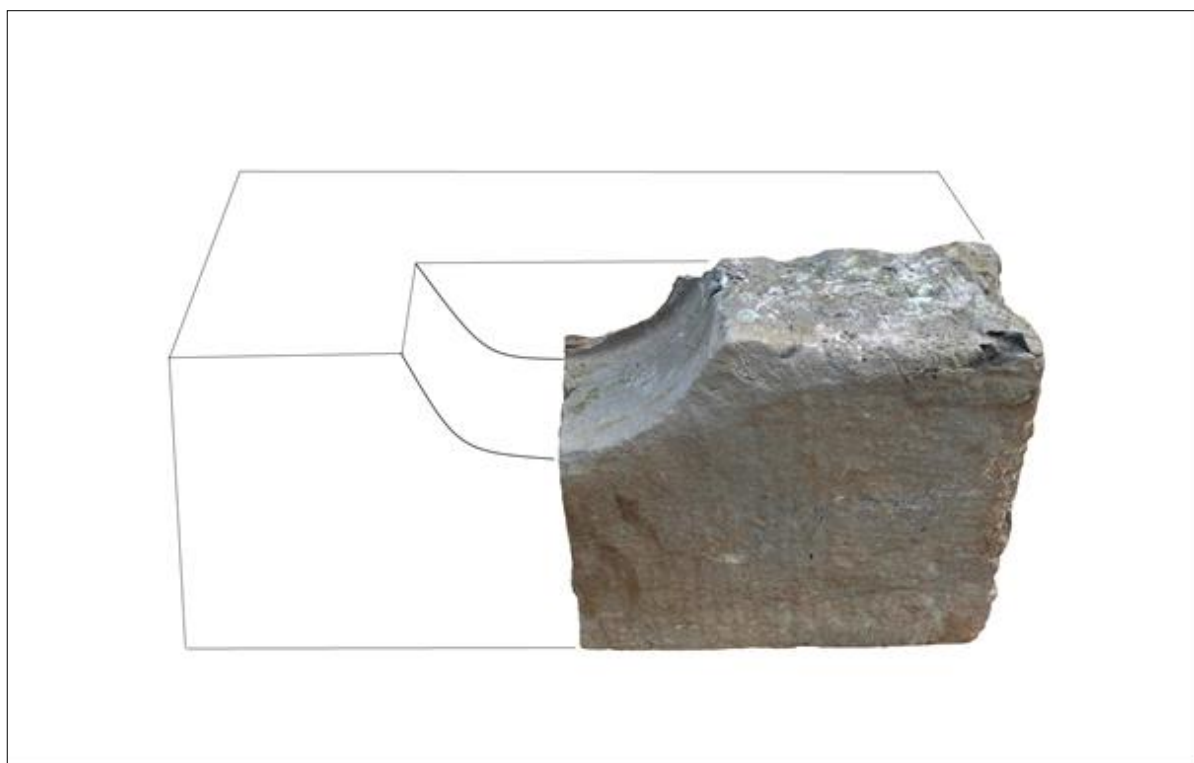
Broeksteen 3

Fig. 25. Broeksteen 3 met reconstructie oorspronkelijke vorm (vondstnummer RVM11).

Tabel 4			
vondstnummer	1	RVM11	
typenummer	2		
datering	3	XVIlIA, voor 1763	
completeheid	4	kwart van het origineel	
materiaal	5	Naamse hardsteen	
maten (oorspr. maten) l x b x h (cm)	6	26 (50) x 12 (24) x 24 (30)	
bijzondere kenmerken	7a		
	7b		
	7c		
mutsdiameter D (cm)	8a	ca. 20	
mutsgatdiameter d (cm)	8b		
oppervlaktebewerking voor	9a	gefrijnd	
	achter	9b	onbekend (subrecent beschadigd)
	boven	9c	onbekend (subrecent beschadigd)
	onder	9d	gefrijnd
	links	9e	onbekend (subrecent beschadigd)
	rechts	9f	ruw bekapt
typologie / literatuur	10		

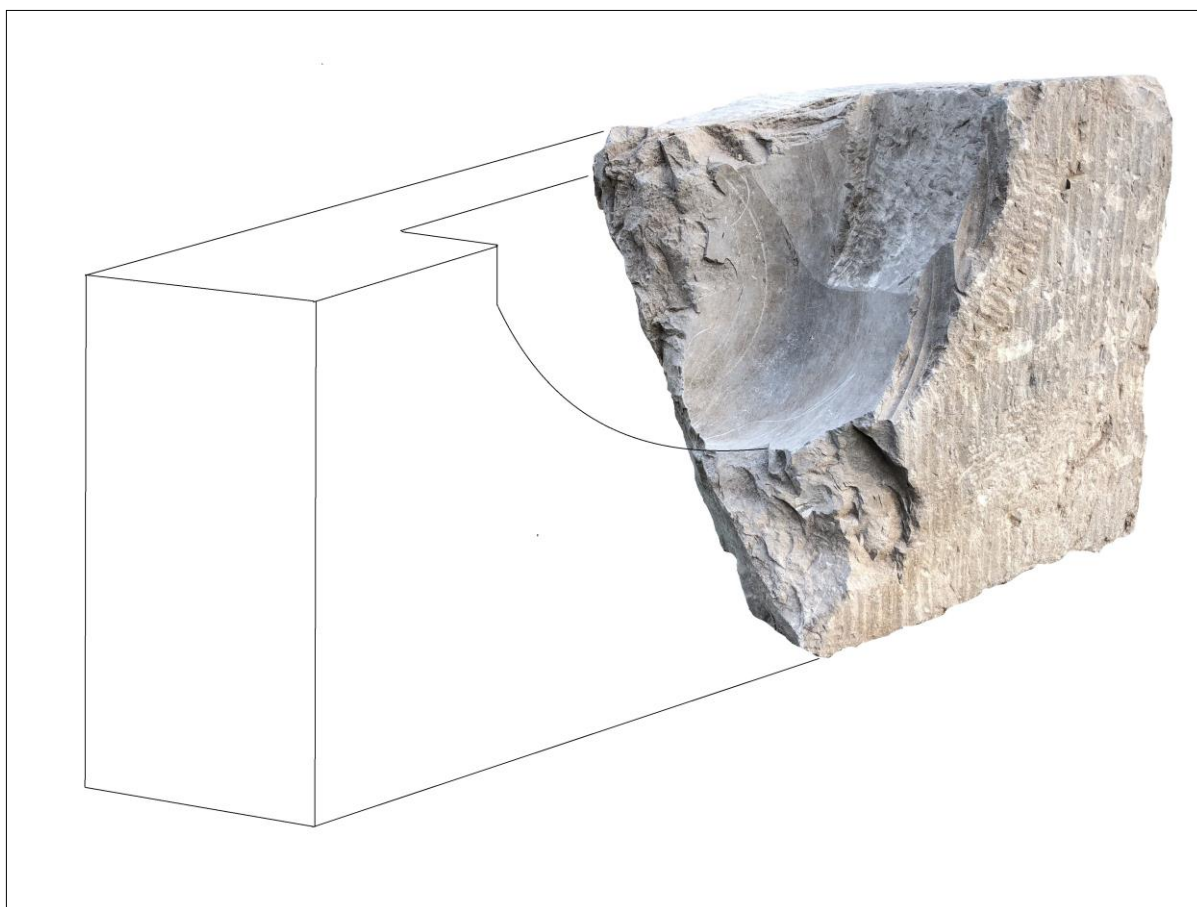
Broeksteen 4

Fig. 26. Broeksteen 4 met reconstructie oorspronkelijke vorm (vondstnummer RVM12).

Tabel 5		
vondstnummer	1	RVM12
typennummer	2	
datering	3	XVIlIA, voor 1763
completeheid	4	helft van het origineel
materiaal	5	Naamse hardsteen
maten (oorspr. maten) l x b x h (cm)	6	26 (50) x 22 (22) x 28 (28)
bijzondere kenmerken	7a	ingekapt jaartal 1763 op rechterzijde
	7b	
	7c	
mutsdiameter D (cm)	8a	ca. 20
mutsgatdiameter d (cm)	8b	
oppervlaktebewerking voor	9a	gefrijnd
achter	9b	ruw bekapt
boven	9c	gefrijnd
onder	9d	gepointilleerd
links	9e	onbekend (subrecent beschadigd)
rechts	9f	gefrijnd
typologie / literatuur	10	

Na afgeschreven te zijn als broeksteen is dit object secundair aangewend als jaartalsteen bij de nieuwgebouwde molenaarswoning. In de rechterzijde van de steen is op vrij primitieve wijze het nauwelijks leesbare jaartal 1763 gekapt.

Fig. 27. Zijkant van broeksteen 4 (vondstnr. RVM2=RVM12). Secundair gebruik als jaartalsteen voor de molenaarswoning.

5. Historisch bronnenonderzoek

Bij deze summiere samenvatting van de historie van het molenhuis van de Rosveltermolen is gebruik gemaakt van de publicatie: (A. Bruekers) *Tijdmachine Nederweert* (in voorbereiding). Korthedshalve wordt daaraan gerefereerd; in die publicatie zelf bevinden zich de uitgebreide vindplaatsbeschrijvingen.

Op het (oude) grondgebied van Nederweert bevonden zich van oudsher twee windmolens, beide van het standaardmolentype. Beiden waren eigendom van de Heer van Weert, die ze door diens zaakgelastigde (rentmeester) met regelmatige tussenpozen deed verpachten. De molen van Rosvelt, was iets relatief jong. Het lijkt plausibel dat de oprichting van de Rosveltermolen derhalve gedateerd kan worden in het derde kwart van de 16^e eeuw.

De geschiedenis van de windmolen is beschreven in de publicatie (Alfons Bruekers) *Rapportage Bouwhistorisch Onderzoek Rosveltermolen 1984* (Ospel 2018).

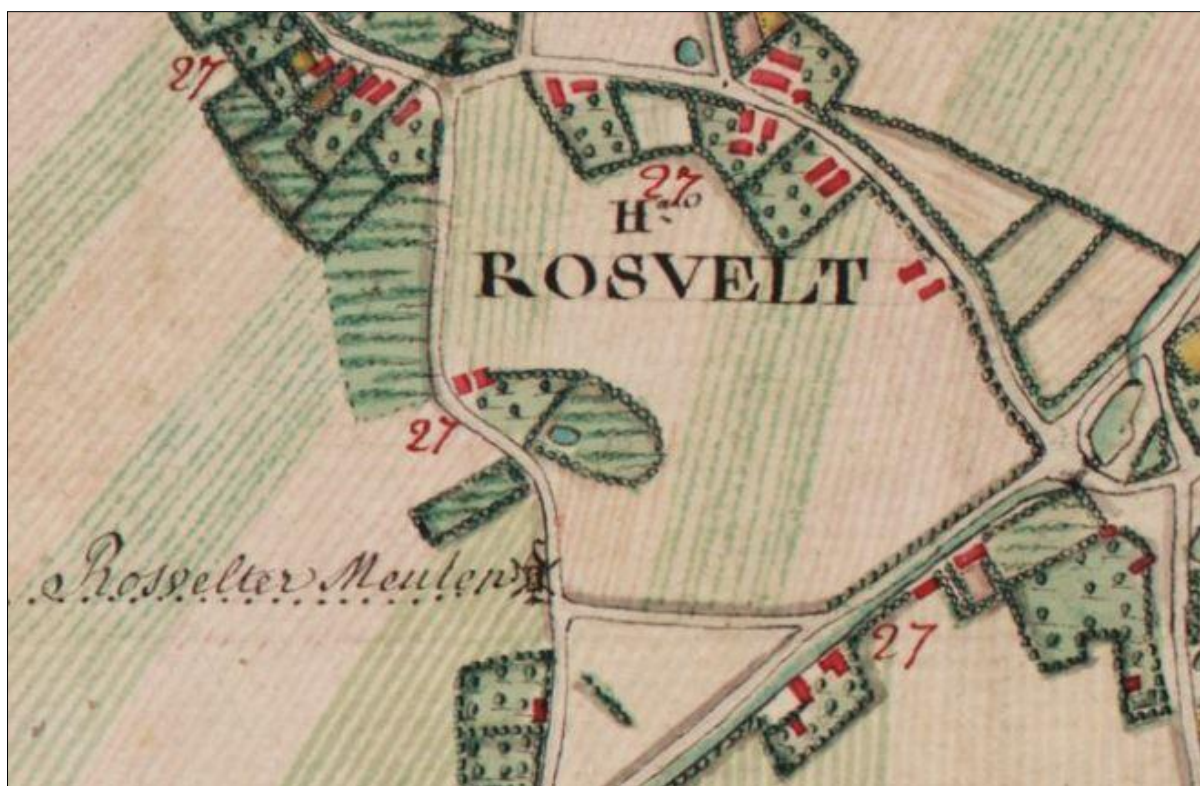

Fig. 28. De Rosveltermeulen op de Ferrariskaart (ca. 1775). Hoewel de kaart voor zeer nauwkeurig doorgaat, is zij op deze locatie minder betrouwbaar. De molen staat hier abusievelijk aan de westzijde van de Molenweg getekend. In werkelijkheid was dat de oostzijde. Maar vooral is opvallend dat het in 1763 gebouwde molenhuis ontbreekt. Foto: www.belgica.kbr.be.

Reeds in 1570 wordt een pachter van de Rosvelter molen genoemd, een zekere Thomas Aertsz. Maar of hij en zijn opvolgers Sijmon de Mullener (pachter in 1572) daadwerkelijk woonden op de plek van de woning die ons uit latere tijden bekend is, is onbekend. Dat er in 1594 sprake is van 'de nieuwe molen van Rosveld' suggereert dat de molen (en woning) in elke geval geen veel oudere ontstaansgeschiedenis zullen hebben gehad.

Met zekerheid weten we dat er in 1709 sprake is van een molenhuis bij de molen. Joost Janssen Roefs is dan pachter en bewoner van het molenhuis. Daarvan wordt overigens geschreven dat het in slechte staat verkeert en nodig herstel vergt. De knecht van de molenaar is in dat jaar Clefas Clefas, die elke nacht op de molen zelf slaapt.

In 1754 pacht Willem Trouwen voor drie jaar de Rosveltermolen, inclusief het molenhuis. Hij verplicht zich contractueel om de grond te bewerken en het molenwoonhuis te bewonen. Waarschijnlijk werd met die laatste afspraken een aloude traditie bestendigd.

Fig. 29. Oostaanzicht van huis en stal, ca. 1970. Foto: GAW beeldbank nr. A11313.

Het vervallen woonhuis werd in 1763 afgebroken en vervangen door een nieuwe woning, bij welke gelegenheid een jaartalsteen met dat jaartal in de gevel werd aangebracht. In 1800 werden molen en molenhuis uit de goederen van de prins van Chimay geconfisceerd door de Franse bezetters, en gingen zij over in particuliere handen. Enkele jaren later vond restitutie plaats en in 1810 verpachtten Victor de Caraman en zijn eega Josephine de Merode Westerloo het molenhuis voor een periode van 12 jaar aan molenaar Peter Hermans en Elisabeth van der Grinten. In 1830 treffen we er Cleophas Clephas aan, die het huis bewoond samen met twee molenaarsknechten (Mathijs Coumans en Hendrik Kroef). Kort voor 1844 wordt Cleophas ook eigenaar van molen en molenhuis maar hij heeft er niet lang meer gewoond.

Fig. 30. Jaartalsteen (1763) in noordgevel van het huis. Foto: Alfons Bruekers (1984).

Vanaf ongeveer 1850 wonen er molenaars uit de familie Jaspers. In 1909 wordt de woning gesplitst en wonen er de families Van de Voort (landbouwer) en van Bussel (molenaar). Zij huren de woning van JNM Jaspers en kinderen. Deze bieden het huis met stal, schuur, schop, bakoven en landerijen in 1919 te koop aan, net als de belendende molen. De molen wordt afgebroken en het huis wordt vanaf 1921 bewoond door landbouwer Jacobus Roost. Vanaf de Tweede Wereldoorlog wordt de woning eigendom van, en bewoond door, J.J. Knippenberg. Zijn zoon laat de oude monumentale woning in 1984 afbreken en herbouwen in oude stijl. Daarbij worden de stallen en schuur in de achterbouw gehandhaafd.

Fig. 31. De voormalige molenaarswoning na de herbouw van het woonhuis in 1984 en voor de finale afbraak in 1992. Foto Beeldbank GAW nr. A-6271.

6. Conclusies

Bij de afbraak in 1984 van de uit 1763 daterende molenaarswoning aan de Molenweg 103 te Nederweert-Rosvelt werden bouwhistorische waarnemingen verricht. Opnieuw was dat het geval in 1992 toen de nieuwbouwwoning ter plaatse werd afgebroken ten behoeve van de aanleg van het industrieterrein Kampershoek (inmiddels grondgebied van de gemeente Weert geworden).

Tot de meest markante objecten die werden gevonden, behoort een serie van vier zogenaamde broekstenen. Dit zijn natuurstenen glijlagers waarin de wiekenas van een windmolen werd gelagerd. De herkomst van de vier blokken (waarvan één volledig en de andere drie in fragmentvorm) is zonder twijfel toe te schrijven aan de naastgelegen standaardmolen St. Petrus. Deze werd vermoedelijk in de 16e eeuw gesticht en heeft gefunctioneerd tot 1920. Voor de vier broekstenen geldt vanwege hun hergebruik als bouw materiaal een *terminus ante quem* van 1763.